

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 182/2023-18

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša a sudcov Ladislava Dudíťša a Libora Duľu (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej Mgr. Petrom Troščákom, advokátom, Hlavná 50, Prešov, proti uzneseniu Okresného súdu Prešov č. k. 28 P 243/2022 z 22. decembra 2022, uzneseniu Krajského súdu v Prešove č. k. 4 CoP 16/2023 z 28. februára 2023, ako aj jemu predchádzajúcemu postupu takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 9. marca 2023 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozhodnutiami všeobecných súdov označenými v záhlaví tohto uznesenia, ako aj postupom Krajského súdu v Prešove (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 4 CoP 16/2023. Sťažovateľka navrhuje napadnuté rozhodnutia zrušiť.

2. Z ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľka je účastníčkou konania v procesnom postavení matky vedeného na Okresnom súde Prešov (ďalej len „okresný súd“), ktorého predmetom je úprava výkonu rodičovských práv a povinností k maloletému synovi [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] (ďalej len „maloletý“). Druhým účastníkom a navrhovateľom je otec maloletého [REDAKOVANÉ].

3. Okresný súd uznesením č. k. 28 P 243/2022 z 22. decembra 2022 (ďalej len „uznesenie okresného súdu“) rozhodol o návrhu otca na nariadenie neodkladného opatrenia tak, že nariadil sťažovateľke, aby odovzdala maloletého do starostlivosti otca, a súčasne rozhodol o styku sťažovateľky s maloletým.

4. Sťažovateľka podala proti uzneseniu okresného súdu odvolanie, o ktorom rozhodol krajský súd potvrdzujúcim uznesením č. k. 4 CoP 16/2023 z 28. februára 2023 (ďalej len „uznesenie krajského súdu“).

II.

Argumentácia sťažovateľky

5. Sťažovateľka uviedla, že v podanom odvolaní namietala nezákonnosť, arbitrárnosť, neodôvodnenosť a svojvoľnosť uznesenia okresného súdu. Súčasne namietala, že spolu s uznesením okresného súdu jej nebol doručený návrh otca na nariadenie neodkladného opatrenia ani ním predložené dôkazy v súlade s § 331 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), čím okresný súd obral sťažovateľku o možnosť vyjadriť sa k návrhu otca. Sťažovateľka ďalej s poukazom na § 325 ods. 1 CSP argumentovala, že neboli splnené podmienky na nariadenie neodkladného opatrenia, pretože neexistovala potreba bezodkladne upraviť pomery medzi účastníkmi konania vzhľadom na existujúcu dohodu o striedaní maloletého, ktorá sa aj realizovala. Uznesenie okresného súdu je podľa názoru sťažovateľky založené na incidente z 15. decembra 2022, ktorý jednostranne opísal otec.

6. Vo vyjadrení z 9. februára 2023 k vyjadreniu otca k odvolaniu sťažovateľky z 24. januára 2023 sťažovateľka poskytla vlastný pohľad na priebeh incidentu z 15. decembra 2022. Tiež zdôraznila, že otec ju nežiadal o odovzdanie maloletého do svojej starostlivosti. Súčasne otec potvrdil, že maloletého si rodičia riadne striedali, čím priznal, že jeho obavy o maloletého v súvislosti s osobou sťažovateľky ako matky boli vymyslené, keďže ponechal maloletého v jej starostlivosti, resp. ho odovzdal späť. Uvedeným konaním spochybnil svoju motiváciu spočívajúcu v údajnej ochrane maloletého pred matkou.

7. K uzneseniu krajského súdu sťažovateľka predovšetkým poukázala na skutočnosť, že jej jasnú a zrozumiteľnú odvoláciu námietku spočívajúcu v nedoručení návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia zo strany okresného súdu krajský súd odignoroval, dokonca jej vyčítal, že sa k návrhu otca nevyjadrila. Krajský súd procesné pochybenie okresného súdu nenapravil a sťažovateľke pred rozhodnutím o odvolaní návrh otca na nariadenie neodkladného opatrenia (ani jeho údajnú zmenu) nedoručil v súlade s § 331 ods. 1 CSP. Uvedeným postupom všeobecných súdov došlo k porušeniu princípu kontradiktórnosti konania, ako aj súvisiaceho princípu „rovnosti zbraní“ všetkých účastníkov konania.

8. Sťažovateľke bola odňatá možnosť vyjadriť sa k tvrdeniam otca uvedeným v návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia, uviesť argumenty a skutočnosti, ktoré by spochybnili jeho tvrdenia, navrhnúť a predložiť dôkazy na preukázanie vlastných tvrdení. Podľa sťažovateľky ide o bezprecedentné porušenie jej práva na spravodlivé súdne konanie.

9. Sťažovateľka zastáva názor, že uznesenie krajského súdu je neodôvodnené, nepreskúmateľné, zjavne svojvoľné a arbitrárne.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

10. Podstatou ústavnej sťažnosti je námietka o porušení práv sťažovateľky napadnutým uznesením okresného súdu a uznesením krajského súdu, ktorými bolo nariadené neodkladné opatrenie zasahujúce do výkonu jej rodičovských práv na základe návrhu otca maloletého.

III.1. K namietanému porušeniu práv uznesením okresného súdu:

11. V prípadoch, ak ústavný súd pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti zistí, že sťažovateľ sa ochrany základných práv alebo slobôd môže (mohol) domôcť využitím jemu dostupných a účinných prostriedkov nápravy pred iným súdom, musí takúto sťažnosť odmietnuť z dôvodu nedostatku právomoci na jej prerokovanie (m. m. IV. ÚS 115/07).

12. Ústavný súd konštatuje, že proti napadnutému uzneseniu okresného súdu bolo prípustné odvolanie ako riadny opravný prostriedok, ktorý sťažovateľka využila a jej odvolacími námietkami sa zaoberal krajský súd ako súd odvolací.

13. Z uvedeného dôvodu sa vo veci sťažovateľky uplatnil princíp subsidiarity právomoci ústavného súdu vyplývajúci z čl. 127 ods. 1 ústavy, a preto ústavný súd ústavnú sťažnosť v časti smerujúcej proti uzneseniu okresného súdu v súlade s § 56 ods. 2 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) odmietol pre nedostatok svojej právomoci.

III.2. K namietanému porušeniu označených práv uznesením krajského súdu:

14. Z hľadiska sťažovateľkou uplatnenej argumentácie ústavný súd považuje za potrebné zdôrazniť, že posudzovanie podmienok na vydanie či zrušenie neodkladného opatrenia je predovšetkým vecou všeobecných súdov (čl. 142 ústavy). Ústavný súd ako nezávislý súdny orgán ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy) pristupuje k preskúmvaniu sťažností, v ktorých sťažovatelia namietajú porušenie svojich práv neodkladným opatrením, zdržanlivo, vychádzajúc z právneho názoru, podľa ktorého zásadne nie je oprávnený zasahovať do rozhodnutí všeobecných súdov, ktorými nariaďujú či zrušujú neodkladné opatrenia, a to nielen preto, lebo nie je opravnou inštanciou v rámci sústavy všeobecných súdov, ale aj preto, lebo ide o také súdne rozhodnutia, ktorými sa do práv a povinností účastníkov konania (spravidla) nezasahuje konečným spôsobom. Ústavný súd meritórne posudzuje neodkladné opatrenia zásadne iba v ojedinelých prípadoch a k zrušeniu napadnutého rozhodnutia o vydaní neodkladného opatrenia alebo o zamietnutí návrhu na jeho vydanie, resp. zrušenie pristupuje len za celkom výnimočných okolností. Ústavný súd môže zasiahnuť do rozhodnutí všeobecných súdov o neodkladných opatreniach iba za predpokladu, že by rozhodnutím všeobecného súdu došlo k procesnému excesu, ktorý by zakladal zjavný rozpor s princípmi spravodlivého procesu (I. ÚS 50/2019, IV. ÚS 17/2019, I. ÚS 257/2019).

15. Bez ohľadu na uvedené ústavný súd opakovane zdôrazňuje, že aj v konaní o návrhu na vydanie či zrušenie neodkladného opatrenia musia byť rešpektované minimálne požiadavky, ktoré tvoria podstatu základného práva na súdnu ochranu. Rozhodnutie o návrhu na vydanie neodkladného opatrenia musí mať predovšetkým rovnako ako iné rozhodnutia zákonný podklad, musí byť vydané

príslušným orgánom a nemôže byť prejavom svojvôle, teda musí byť primeraným spôsobom odôvodnené.

16. V intenciách označenej judikatúry pristúpil ústavný súd k posúdeniu námietok sťažovateľky smerujúcich proti napadnutému uzneseniu krajského súdu o nariadení neodkladného opatrenia, pričom sa podrobne oboznámil s obsahom napadnutého uznesenia a skúmal, či jeho odôvodnenie signalizuje potenciálnu arbitrárnosť v interpretácii a aplikácii príslušných právnych noriem v prejednávanej veci a s tým spojené možné porušenie označených ústavných práv sťažovateľky.

17. Z odôvodnenia napadnutého uznesenia vyplýva, že krajský súd v konaní o úprave práv a povinností (zverenie maloletého do striedavej starostlivosti) o odvolaní sťažovateľky proti uzneseniu okresného súdu, ktorým na základe návrhu otca na nariadenie neodkladného opatrenia okresný súd nariadil sťažovateľke odovzdať maloletého otcovi a upravil styk sťažovateľky s maloletým, po rekapitulácii obsahu odvolania sťažovateľky, vyjadrenia otca k odvolaniu, repliky sťažovateľky, dupliky otca, ako aj správy kolízneho opatrovníka konštatoval nedôvodnosť odvolania sťažovateľky. Krajský súd poukázal na aktuálne usporiadanie rodinných vzťahov, dohodu o striedavej starostlivosti o maloletého, pasivitu sťažovateľky počas prvoinštančného konania, správu z psychiatrického oddelenia [REDACTED], SMS komunikáciu medzi účastníkmi konania a dočasnú neodkladnosť opatrenia. Zohľadňujúc najlepší záujem maloletého a apelujúc na rodičov, aby uprednostnili záujem a prospech maloletého pred vlastnými záujmami a vzájomnými negatívnymi postojmi, krajský súd konštatoval dôvodnosť nariadeného neodkladného opatrenia, a preto potvrdil uznesenie okresného súdu.

18. Po dôkladnom preskúmaní odôvodnenia napadnutého uznesenia krajského súdu, aplikujúc pritom princípy a prístup ústavného súdu k posudzovaniu ústavnej súladnosti rozhodnutí všeobecných súdov o nariadení neodkladného opatrenia, ktorým sa dočasne upravujú pomery medzi účastníkmi konania, ústavný súd konštatuje, že meritórne závery krajského súdu nemožno považovať za ústavne neudržateľné a arbitrárne, ako to tvrdí sťažovateľka. Krajský súd jasne a zrozumiteľne vysvetlil dôvody, pre ktoré bolo potrebné nariadiť neodkladné opatrenie. Ústavný súd teda nezistil, že by výklad a závery krajského súdu v napadnutom uznesení boli svojvoľné alebo zjavne neodôvodnené a nevyplývajú z nich ani taká aplikácia príslušných ustanovení všeobecne záväzných právnych predpisov, ktorá by bola popretím ich podstaty a zmyslu.

19. Krajskému súdu je však potrebné vytknúť, že odvolaciu argumentáciu sťažovateľky týkajúcu sa porušenia § 331 ods. 1 CSP spočívajúceho v nedoručení návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia spolu s uznesením o nariadení neodkladného opatrenia okresným súdom nijako nevyhodnotil a ani sám chybný procesný postup nenapravil doručením predmetného návrhu v odvolacom konaní. V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje na relevantnú právnu úpravu, ktorá výslovne stanovuje, že návrh na nariadenie neodkladného opatrenia doručí súd ostatným stranám spolu s uznesením, ktorým bolo neodkladné opatrenie nariadené (§ 331 ods. 1 CSP v spojení s § 2 ods. 1 Civilného mimosporového poriadku), ale zároveň je potrebné zdôrazniť, že z obsahu odvolania sťažovateľky, ako aj jej repliky nepochybne vyplýva znalosť všetkých okolností danej veci, ako aj argumentácie otca maloletého uvedenej v návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia, ktorá bola súčasťou uznesenia krajského súdu. Ústavný súd tiež podotýka, že sťažovateľka v ústavnej sťažnosti nekonkretizovala žiadnu námietku, ktorú pre procesné pochybenie okresného súdu nemohla uplatniť v odvolacom konaní.

20. Nie je úlohou ústavného súdu perfekcionisticky „prerábať“ konanie pred všeobecnými súdmi, a to aj keby k nim urobeným čiastkovým procesným úkonom mal výhrady. Úlohou ústavného súdu je ochraňovať ústavnosť (nie „obyčajnú“ zákonnosť) konania pred všeobecnými súdmi, a preto je povinnosťou ústavného súdu rozlišovať medzi prípadmi, keď procesný postup priečiaci sa zákonu zároveň vyústí do protiústavnosti a nespravodlivosti konania ako celku, a prípady, keď určitý procesný postup – hoci by ho aj bolo možné osamotene (inkontextuálne) hodnotiť, a to výlučne z formálneho pohľadu, ako postup *contra legem* – protiústavnosť konania nezaloží (I. ÚS 76/2015, I. ÚS 281/2019).

21. Hoci by teda bolo možné dôvodne namietat' čistotu procesného postupu v uvedenej veci, táto vo svojich dôsledkoch neovplyvňuje záver ústavného súdu uvedený v predošlých bodoch, ku ktorému dospel v súvislosti s odôvodnením uznesenia krajského súdu. Okrem toho ústavný súd dodáva, že návrh na nariadenie neodkladného opatrenia, ako aj všetky ostatné dokumenty sa nachádzajú v elektronickom súdnom spise, ku ktorému má právny zástupca sťažovateľky riadny prístup.

22. Ústavný súd zdôrazňuje, že pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti bol taktiež povinný prihliadať na najlepší záujem maloletého a v tomto kontexte posúdiť relevantnosť sťažnostnej argumentácie sťažovateľky, a to s prihliadnutím na všetky okolnosti prípadu. Skutočnosť, že sťažovateľka sa nestotožňuje s rozhodnutím krajského súdu, nepostačuje na prijatie záveru, že jeho rozhodnutím skutočne došlo k porušeniu jej práv, tobôž záujmu maloletého, a sťažovateľka ju v ústavnej sťažnosti za subjekt porušenia práv ani neoznačila. Bez významu nie je ani to, že neodkladné opatrenie neupravuje rodinné pomery konečným spôsobom, ale iba dočasne, pričom môže byť kedykoľvek na návrh (i bez návrhu) v prípade zmeny pomerov nielen zmenené (§ 26 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov), ale aj zrušené (§ 363 Civilného mimosporového poriadku).

23. Sumarizujúc uvedené, ústavný súd dospel pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti k záveru, že medzi napadnutým uznesením krajského súdu a obsahom označených práv neexistuje taká príčinná súvislosť, na základe ktorej by po prípadnom prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie mohol reálne dospieť k záveru o ich porušení, a preto ústavnú sťažnosť sťažovateľky odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti.

24. Keďže ústavná sťažnosť bola odmietnutá, rozhodovanie o ďalších návrhoch sťažovateľky vrátane návrhu na odklad vykonateľnosti napadnutého uznesenia v uvedenej veci stratilo opodstatnenie, a preto sa nimi ústavný súd už nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 21. marca 2023

Miroslav Duriš
predseda senátu